

Vormgeving burgerparticipatie – concept

DISCUSSIESTUK

Aanleiding

De aanleiding om over het vormgeven van burgerparticipatie dit concept te schrijven komt voort uit gesprekken tussen de gemeente en twee onafhankelijke initiatiefgroepen, te weten:

- 1) De Initiatiefgroep Burgerparticipatie Leidschendam-Noord en
- 2) Het Platform Lokale Democratie Leidschendam-Voorburg.

De Initiatiefgroep Burgerparticipatie Leidschendam-Noord heeft op 6 december 2018 een gesprek gevoerd met wethouder Rouwendal. Hoofdthema van dat gesprek was het voorstel van deze initiatiefgroep om via burgerparticipatie te komen tot een integrale gebiedsvisie voor Leidschendam-Noord. Met wethouder Rouwendal is afgesproken dat deze initiatiefgroep een voorstel doet voor de randvoorwaarden voor het proces van burgerparticipatie als eerste stap in het plan van aanpak.

Het Platform Lokale Democratie heeft op 17 januari 2019 een gesprek gevoerd met onder andere burgemeester Tigelaar en wethouder Van Eekelen. Het hoofdthema van dat gesprek was de vraag hoe de lokale democratie versterkt kan worden en hoe men binnen de gemeente met burgerinitiatieven en burgerparticipatie om wil gaan.

Burgerinitiatieven en burgerparticipatie

Burgerinitiatieven en burgerparticipatie zijn brede en niet altijd eenduidig gedefinieerde termen. Daarom worden ze beide toegelicht en omschreven.

Een *burgerinitiatief* worden binnen dit discussiestuk gedefinieerd als een concreet plan voor straat, buurt, wijk, of stad waar voor de uitvoering de toestemming van de gemeenteraad voor nodig is. Dit is conform de door de gemeente gehanteerde definitie. Daarbij gaat het om activiteiten en betrokkenheid van burgers buiten het gangbare beleidssysteem. Om met voldoende zekerheid en vertrouwen binnen de lokale democratie ruimte te kunnen geven aan burgerinitiatieven, bestaat behoefte aan heldere afspraken over de wijze waarop met deze activiteiten omgegaan kan worden. De behoefte aan zekerheid en vertrouwen geldt zowel voor de gemeente (de representatieve democratie) als voor de burgers (de participatieve democratie).

Er zijn legio burgerinitiatieven. Deze kunnen zeer uiteenlopende activiteiten betreffen die zich ook op zeer verschillende beleidsniveaus kunnen bewegen. Het op basis van heldere afspraken te ontwikkelen instrumentarium moet op die verschillende beleidsniveaus kunnen worden

toegepast. Maatwerk is daarom noodzakelijk. Het instrumentarium moet onder meer passen bij concepten als 'Right to Challenge', G1000 en Stadslab. Een set spelregels is essentieel om burgerinitiatieven ruimte te kunnen geven binnen het wettelijk en staatsrechtelijk kader.

Burgerparticipatie komt in beeld wanneer betrokken burgers verantwoordelijkheid willen nemen voor het oplossen van een maatschappelijk probleem of het aangaan van een maatschappelijke uitdaging. In feite is dit van toepassing op alle burgerinitiatieven zoals deze zijn gedefinieerd door de gemeente. Betrokkenheid van burgers bevordert integrale oplossingen en brengt de gevolgen van uitvoering tijdig in beeld.

Burgerparticipatie wordt daarom gedefinieerd als het op basis van een burgerinitiatief betrekken en (mede-) verantwoordelijk maken van burgers bij opstellen, uitvoeren en evalueren van gemeentelijk beleid.

Burgemeester Tigelaar heeft aangegeven graag een discussie op gang te willen brengen tussen Raad, College en burgers over burgerparticipatie. Daarbij moet het zowel gaan over het theoretisch kader voor het omgaan met burgerinitiatieven (instrumentarium, spelregels, procesvoorwaarden), als over de manier waarop dit kader toegepast wordt op de lokale behoefte.

De hierboven genoemde initiatiefgroepen pleiten ervoor dat parallel aan deze discussie pilots worden gestart in de vorm van samenwerkingsprojecten tussen gemeente en burgers om in wisselwerking met de afgesproken brede discussie praktische ervaring op te doen met burgerparticipatie. Hieronder wordt geschetst welke afspraken hiervoor nodig zijn.

Uitwerking

Bij burgerparticipatie is het essentieel dat gemeente en burgers heldere afspraken met elkaar maken over zowel het te bereiken doel ter ondersteuning of aanvulling van het gemeentelijk beleid, de wijze waarop zij met elkaar om willen gaan (houding en gedrag), als het proces van samenwerking. Voor deze aspecten worden de volgende voorstellen gedaan.

Afspraken over houding en gedrag

- Ambtenaren en burgers kunnen van elkaar verwachten dat zij handelen vanuit kernwaarden als transparantie, zelfreflectie, gelijkwaardigheid, en vertrouwen. Dat betekent onder meer dat ambtenaren en burgers bereid zijn open met elkaar te communiceren, de verbinding te zoeken, kritisch mee te denken en zorgvuldig te handelen.

- Ambtenaren en burgers zijn bereid om op basis van deze kernwaarden de uitdaging aan te gaan en hierbij beheersbare risico's te nemen.
- Ambtenaren en burgers respecteren elkaars rollen, belangen en bevoegdheden. Deze kunnen verschillen op grond van wettelijke en democratische regels.
- Ambtenaren gaan op een bewuste en verantwoorde wijze om met de motieven van de initiatiefgroep. Dat wil zeggen dat ambtenaren bij voorstellen van de initiatiefgroep op transparante wijze duidelijkheid bieden over de mogelijkheden. De initiatiefgroep mag echter niet verwachten dat haar voorstellen zonder meer worden uitgevoerd.
- Burgers zijn zich bewust van de verantwoordelijkheid van ambtenaren op basis van de 'gedragscode integriteit'.
- De initiatiefgroep is zich bewust van haar rol als vertegenwoordiger van een grotere achterban.
- Ambtenaren en burgers zijn bereid tot compromissen op basis van praktische redelijkheid.

Afspraken over het proces

- Het proces kan worden opgestart door het organiseren van een bijeenkomst waarin een initiatiefgroep van burgers samen met vertegenwoordigers van de gemeente:
 - afspraken maken over de te bereiken doelstellingen, zowel inhoudelijk (maatschappelijke doelstelling van het samenwerkingsproject) als procesmatig (leerdoelen van het proces van samenwerking);
 - het probleem of de uitdaging definiëren;
 - verschillende perspectieven voor oplossingen genereren;
 - kiezen voor een veelbelovend perspectief of een samenstel van perspectieven;
 - een plan van aanpak maken dat stapsgewijs leidt tot een oplossing.
- De positie van de initiatiefgroep die gaat samenwerken met de gemeente wordt gedefinieerd in termen van:
 - verantwoordelijkheid en rollen van individuele deelnemers;
 - wijze waarop naar buiten wordt gecommuniceerd;
 - in te brengen expertise;
 - wie men vertegenwoordigt (bijvoorbeeld wijk).
- Er worden, waar van toepassing, afspraken gemaakt over het bereiken van moeilijk bereikbare groepen die belang kunnen hebben, en het voorkomen van een democratisch tekort.

- Er worden afspraken gemaakt over de wijze waarop de verbinding tot stand komt tussen het traject van burgerparticipatie (gemeente en initiatiefgroep) en het traject van democratische besluitvorming.
- Er wordt een pilot gestart waarbij zowel de meerwaarde van het participatieve proces als de verbeterpunten in de samenwerking worden gedocumenteerd (lerende organisatie) en zicht wordt gehouden op de aansluiting bij het formele beleidsspoor.
- Er worden, waar dit van toepassing is, duidelijke afspraken gemaakt over opdrachtgeverschap en de wijze van besluitvorming. Het primaat van de politiek blijft hierbij ongewijzigd.
- Er worden duidelijke afspraken gemaakt over verantwoordelijkheden van zowel burgers als gemeente.
- Er worden in het samenwerkingsproject procesafspraken gemaakt, zodanig dat het realiseren van de gezamenlijk geformuleerde maatschappelijke doelstelling daadwerkelijk dichterbij komt.
- Er wordt eenduidig gecommuniceerd over de stappen in het samenwerkingsproject en de uiteindelijke resultaten van burgerparticipatie.